

Norsk Tjenestemannslag / Skoler og institusjoner

For verdighet og verdier...

NTL Skoler og institusjoner
v/Jan Arild Lyseng
Østvollveien 69 E
2830 Raufoss

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
N-0032 Oslo

Høringsuttalelse: NOU 2009:18 Rett til læring

Landsforening NTL Skoler og institusjoner har medlemmer på 10 ulike kompetansesentra i Statped. De ulike NTL-klubbene på de ulike sentrene har jobbet litt ulikt mht. NOU-en. Noen har sendt egne høringsuttalelser, noen har sendt sammen med andre organisasjoner på den enkelte arbeidsplass, noen har gjennom IDF-møter jobbet fram en uttalelse sammen med ledelsen på sentrene og noen har gjort alle tre delene.

Innledningsvis.

NOU 2009:18 tar opp sentrale utfordringer og har refleksjoner i forhold til et komplekst felt. Gjennom de mange særmerknadene kommer det til uttrykk stor uenighet i utvalget, dette gjør det vanskelig å forholde seg til utredningen som et samlet forslag.

På høringskonferansene som Utdanningsdirektoratet har arrangert har ikke de som har tatt dissens vært invitert til å sitte i panelene. Dette ser vi som uheldig og lite demokratisk. NTL vil følge dette opp ovenfor direktoratet.

NTL er videre bekymret for NOU-ens anseelse og troverdighet. Bakgrunnen for dette er bl.a. at Lillegården ks. foreslår "løslatt" fra Statpedsystemet. Senteret skal "fredes" og prioriteres. Lillegården skal rustes opp bl.a. på bekostning av allerede et velutviklet fagmiljø i Stavanger. Direktøren for Lillegården har sittet i Midtlyngutvalget. Spørsmålet blir da; med en annen direktør fra et annet senter, ville denne direktøren ha tilgodesett "sitt" senter på samme måten? NTL frykter at tilfeldigheter og særinteresser har spilt en rolle i utvalgets arbeid og troverdigheten er dessverre svekket. Dette er synd i og med at driften av Midtlyngutvalget har gått av Statpeds budsjett og indirekte vært med på å måtte si opp ansatte.

Våre konklusjoner i uttalelsen:

NTL er enig i utvalgets forslag når det gjelder satsing på tidlig innsats og er enig i forslaget om tidlig språkkartlegging.

NTL ber om at konsekvensene av en innføring av en "læringsbok" gjennomgås.

NTL er i mot utvalgets forslag om å endre lovteksten i opplæringslovens § 5-1 da dette vil svekke svake elevgruppers rettigheter.

NTL mener at en konsekvensutredning er nødvendig før man går for en samordning/samlokalisering av Statped i 4 store statlige spesialpedagogiske regionalsentra.

NTL er imot forslaget om å avvikle de statlige skolene for hørselshemmede, tegnspråklige elever. Staten må fortsatt ha en garantistrolle når det gjelder ressurskoler for denne sårbare og marginale elevgruppen.

NTL vil påpeke at tilbud til mennesker med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) må være en av regionsentrenes arbeidsoppgaver.

NTL støtter ikke utvalgets forslag om å inndra 115 stillinger fra sentrene for sammensatte lærevansker.

NTL mener at det er et behov for et nasjonalt spesialisert kompetansemiljø innenfor fagfeltet ervervet hjerneskade.

NTL mener at personer med emosjonelle/psykiske vansker er en neglisjert gruppe og det må utvikles tiltak for å møte deres behov.

NTL vil støtte Møller kompetansesenter i deres markering av at det statlige skoletilbudet til gruppen døvblinde barn ikke er omtalt i NOU 18. Dette tilbudet til en marginal gruppe elever må opprettholdes.

Utfyllende tekst til konklusjonene:

Kap 13. Tidlig innsats og forebygging.

Landsforeningen er enig i at det bør legges mer vekt på tidlig innsats og forebygging på alle nivåer i tiltakskjeden, men vi tror at det best kan gjøres ved å styrke det allerede eksisterende hjelpeapparatet som kommunene og staten rår over. En omfattende kartlegging som utvalget foreslår krever mer ressurser og å kartlegge er et systematisk fag og økt fagbemanning i barnehagene er derfor nødvendig.

Utvalget foreslår en **"læringsbok"** som skal følge det enkelte barn. Dette virker som et svært uklart dokument, bl.a. ut fra juridisk forhold, personvern og foreldrenes rett til å bestemme hvilke informasjon som skal overføres mellom de forskjellige trinnene. Alt dette må avklares før en kan ta stilling til forslaget. En slik "læringsbok" vil også føre med seg mange rent praktiske problemer som for eksempel oppbevaring, innsyn og slettingsregler. Hvis alle barn skal ha en slik bok, vil det føre til store endringer i arbeidsoppgavene både for førskolelærere og lærere og ta mye verdifull tid vekk fra barnehage og klasserom som læringsarena

Kap 14: Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen.

Utvalget dokumenterer at dagens spesialundervisning ofte ikke gir ønsket effekt, at den ofte gjennomføres av personell uten spesialpedagogisk kompetanse. Spesialundervisningen er heller ikke organisert og gjennomført i tråd med spesialpedagogiske prinsipper og spesialpedagogisk kunnskap. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at en lovtekstendring med en ordlyd som svekker retten til spesialundervisning skal kunne bidra til at elever med særskilte opplæringsbehov får en kvalitativt bedre opplæring.

Utvalget foreslår å erstatte dagens lovtekst i opplæringslovens §5-1, retten til spesialundervisning med *"en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen"*. Det beskrives at tilretteleggingen omfatter det mangfold av tiltak som settes i verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak.

NTL er bekymret for at rettighetsprinsippet for enkeltelever blir svekket ved å definere behovet for tilrettelegging som et mer allment behov, og at en beveger seg bort fra individuelle behov og individuell tilrettelegging. I neste omgang vil det kunne stilles spørsmål ved om dette er en utvikling bort fra enkeltvedtak og dermed en svekkelse av klageretten. NTL vil opprettholde nåværende lovtekst og ønsker en presisering av kompetansekrav for pedagoger/spesialpedagoger som arbeider med barn, unge og voksne som får spesialundervisning. Vi mener at begrepet slik det er må kunne romme mangfoldet av tiltak, slik som personressurser, materielle ressurser, organisatoriske tiltak og faglig innhold og metode.

Kap 16: PPT- og Statped tettere på.

Strekpunkt 5: Utvalget foreslår en samordning og samlokalisering av Statped i 4 store statlige spesialpedagogiske regionalsentra, etter mønster av helseforetakenes regionstruktur. Begrunnelsen for dette er frigjøring av midler i form av reduserte fellesutgifter og reduserte husleier. Det virker som disse argumentene er basert på storhusholdningsprinsipper, og at det ikke foreligger kostnad/nytteanalyser ut fra et mer helhetlig samfunnsperspektiv til grunn for forslagene. I tillegg vil for eksempel region sør-øst bli svært stor og folkerik, og omfatte Agder-fylkene, Telemark, Vestfold, Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland. Det er et spørsmål om dette er en hensiktsmessig størrelse for å ivareta lavfrekvente vanskegrupper og

samtidig skape nærhet til brukerne. En konsekvensutredning må legges til grunn før en gjennomfører slike omfattende endringer.

Sammenslåingene som er foreslått vil også ødelegge innarbeidede spesialpedagogiske samarbeidsstrukturer som fungerer, bryte opp arbeidsplasser og sentralisere fungerende fagmiljøer i distriktene. Allikevel er oppgavene fortsatt å betjene landets mange kommuner med deres skoler og barnehager. Utvalgets forsalg vil medføre en oppsigelse av 100 til 200 arbeidstakere, de fleste med høy faglig kompetanse. Prinsippet om at hele landet skal ha mulighet til likeverdig hjelp fra kompetansesystemet, vil ikke la seg gjennomføre i praksis med en slik sentralisering. Det er tross alt de brukerorienterte tjenestene kommunene etterspør.

Målet bør heller være at tilbudene Statped gir skal være uavhengig av hvor brukerne bor, økonomiske ressurser i hjem og i kommune og reisemuligheter. Dette innebærer en utadrettet virksomhet. Sett i lys av betraktningene over, virker det ikke som utvalgets besparelser vil gå til annet enn økte reiseutgifter og godtgjørelser for å kunne betjene et enda større distrikt, i tillegg til ventelønn og avviklinger. Staten har fra tidligere av erfaringer med endringer av statlige arbeidsplasser som kan legges inn i en kostnad/nytteanalyse. Parolen ” Statlige arbeidsplasser ut av Oslo” er ikke i tråd med utvalgets tenkning. Distriktpolitisk er det ikke tilrådelig å legge ned lokale arbeidsplasser og sentralisere dem. Samlokalisering vil ødelegge den fagekspertisen som er bygd opp på de enkelte sentrene, og de nye regionsentrene vil måtte bygge opp ny fagkunnskap og nye samarbeidsrelasjoner mot kommunene. En sentralisering vil med stor sannsynlighet gi mindre utadrettede tjenester til kommunene.

Vanskeområdene:

Avvikling av de statlige hørselsskolene.

Disse skolene har lang tradisjon i Norge, ikke bare som samlingssted for barn innen vanskeområde hørsel, men som en møteplass hvor døve/tunghørte har hatt mulighet til å lære tegnspråk av hverandre. På den måten har de holdt tegnspråket levende tiltross for statlige forordninger og skiftende undervisningstradisjoner og mål. Døve/tegnspråkbrukere har derfor behov for to-språklige skoler og møtesteder hvor de kan utvikle sin identitet gjennom språk og kultur, i møte med andre tegnspråklige barn og voksen.

Vi etterlyser at utvalget drøfter et minoritetsvern for tegnspråkbrukere på samme måte som drøfting av minoritetsvern for brukere av samisk språk.

Det betyr ikke at grunnskolene for hørselshemmede ikke bør utvikle seg og ta innover seg de politiske signalene som ligger til grunn i utredningen. **Heller enn å legges ned bør de få mandat til å utvikle forskjellige modeller hvor målet er både å opprettholde et tegnspråklig miljø og jobbe mot inkludering i kommunale grunnskoler.** I tillegg bør grunnskolene for hørselshemmede få mandat til å prøve ut, følge opp og utvikle nye modeller for deltids elever ved skolene og elevkurs for hørselshemmede elever.

Vi er enige i utvalgets konklusjoner om styrking av tiltakskjeden, spesielt PPT, men vi er skeptiske til at styrkingen skal finansieres på et så løst grunnlag som det foreslås i strekpunkt 13: ”Etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene er avsluttet, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner.” Også her bør en hente inn erfaringer fra tidligere fra tidligere endringer i støttesystemet.

NTL viser videre til en felles uttalelse fra direktørene på Skådalen, Nedre Gausen og Møller kompetansesenter som omhandler forslaget om å avvikler de statlige hørselsskolene. Uttalelsen er sendt kunnskapsdepartementet.

Alternativ og supplerende kommunikasjon

Behovet for styrkede rettigheter for barn, unge og voksne med kommunikasjonsvansker er pekt på i Innst. s.nr. 239 (2008-2009). I Stortinget ble det fattet vedtak om å be Regjeringen gjennomgå Statped-systemet med tanke på å styrke og videreutvikle kompetansen om alternativ og/eller supplerende kommunikasjon (ASK), samt å vurdere opprettelse av ett eller flere nasjonale kompetansesenter for ASK. Dette er ikke et område som er behandlet i NOU 2009:18. Som oversikten over kompetanseområder på SLV-sektoren viser, arbeider alle disse virksomhetene med oppgaver innen ASK-feltet. Det samme gjelder for barn som hører, men har behov for kommunikasjon via tegnspråk eller tegn til tale. Her er det stort behov for satsing og samordning.

NTL mener det vil være riktig å bygge på den kompetansen og de erfaringer Statped har på dette området, og finne gode arbeidsdelinger med habiliteringstjenestene når det gjelder forholdet mellom pedagogiske oppgaver og funksjonshjelp.

Vi vil peke på et stort behov for tilpasning og utvikling av læremidler til barn og unge med behov for alternative kommunikasjonsformer. Dersom rettigheter blir lovhjemlet for ASK-området, vil dette utløse krav om tilpassede læremidler med alternative og supplerende kommunikasjonsformer. Dette er et omfattende arbeid som ikke kan forventes skjer lokalt.

SLV- sammensatte lærevansker.

Sammensatte Lærevansker - Lavfrekvent kompleksitet

Kapittel 11 foretar en inndeling i vansker med høy og lav forekomst. Dette er en sterk forenkling. NTL kan ikke se at brukergruppene ved SLV-sentrene utgjør en homogen gruppe med generelle høyfrekvente vansker. De er barn, unge og voksne med sammensatt og kompleks problematikk som krever stor grad av tverrfaglig spesialpedagogisk og psykologisk spisskompetanse som overskrider det man kan forvente lokalt.

Begrepet sammensatte lærevansker er komplisert. I denne gruppen finner man både de med komplekse sammensatte lærevansker og de med generelle lærevansker. Vi mener det er avgjørende å skille mellom disse to gruppene:

Personer med sammensatte lærevansker må forstås som de som har flere spesifikke lærevansker som gjensidig forsterker hverandre og skaper økt grad av kompleksitet (komorbiditet). Det er svært sjelden at de ulike vanskene opptrer alene

Personer med generelle lærevansker refererer til barn, unge og voksne med nedsatt kognitiv kapasitet

NTL mener dagens organisering må være utgangspunktet. Den høye faglige spisskompetansen og de stillinger som i dag er knyttet til SLV-sentrene må i sin helhet forbli i det systemet som skal være med å sikre brukernes læring. Dagens organisering sikrer i større grad enn i Midtlyngutvalgets forslag, tilgjengelighet for samarbeidsparter og brukere.

Kompetansesentrene har lang tradisjon på å samarbeide i disse sakene nettopp fordi de er komplekse og de pedagogiske utfordringene sammensatte og mangesidige.

SLV-sentrene opplever et sterkt økt behov for tjenester, det er også slik at desto dyktigere de tilsatte i PPT blir, desto flere elever med store og komplekse behov blir fanget opp. Dette betyr økt etterspørsel etter tjenester fra kompetansesenteret i komplekse saker.

Utvalgets forslag om å fjerne 115 stillinger fra SLV-sentrene er ikke velbegrunnet og vil frata kommunene muligheter for tjenester på områder de i stor grad etterspør. Det går ikke fram hvilken kompetanse Statped skal kvitte seg med. Det virker lite gjennomtenkt å foreslå dette før man har fått utredet konsekvensen av å fjerne disse stillingene. Å fjerne stillingene fra Statped vil være å kaste bort verdifull kompetanse som er bygd opp over år og vil svekke et innarbeidet tilbud til utsatte målgrupper

EHS- ervervet hjerneskade.

Elever med ervervet hjerneskade – behov for et nasjonalt spesialisert kompetansemiljø

Barn, unge og voksne med ervervet hjerneskade er en lavfrekvent gruppe, og det er store mørketall i skolen og voksenopplæring knyttet til årsakssammenhenger. Dersom en hodeskade har skjedd hos et lite barn og vanskene først blir tydelige i skolealder, blir ikke alltid sammenhengen mellom skolevansker og hodeskade forstått. Vanskene kan da bli diagnostisert som språkvanske, lese- og skrivevanske, ADHD, generelle lærevansker el. Tiltakene kan i heldigste fall være noe ~~litt~~ til hjelp for eleven, men PPT har ofte ikke tilstrekkelig kompetanse til å fange opp elevenes komplekse behov. Det vil være nødvendig med spesialisert kompetanse som ved hjelp av tverrfaglig kartlegging kan foreslå målrettede og skreddersydde tiltak for den enkelte elev slik at eleven får en bedre skolehverdag, faglig og sosialt. Dette arbeidet skjer i nært samarbeid med PPT

Etter en ulykke eller sykdom som påfører barn/unge en hjerneskade av ulik alvorlighetsgrad, er det i den første fasen at medisin/helse er viktigst. Etter medisinsk behandling er det ofte for *pedagogisk* rehabilitering av større eller mindre grad, som kan strekke seg over år.

På side 113 i utredningen heter det: ”Statpeds arbeid på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon og **ervervet hjerneskade** blir i stor grad vurdert positivt av brukere og samarbeidspartnere”. Utvalget har trukket fram det positive arbeidet som gjøres med utgangspunkt i Øverbys oppbygging av kompetanse gjennom mange år. Forslaget på side 183 synes å stå i motsetning til denne positive vurderingen: ”Øverby kompetansesenter, Gjøvik (to avdelinger) avvikles som eget senter. Funksjonene og ressursene ved Øverby som er tilknyttet avdeling for ervervet hjerneskade beholdes, men **lokaliseres til nye flerkompetansesentre**.”

På tross av anerkjennelsen av arbeidet innen fagområdet EHS foreslår utvalget at kompetansen skal spres på 4 nye regionale flerkompetansesentrene. Det betyr i praksis at kompetanse må bygges opp på nytt. Fagkompetansen er knyttet til ett fagmiljø og ved å spre dette vil fagområdet bortfalle. Det er både ressurs- og tidkrevende å bygge opp spesialisert kompetanse, det tar mange år å komme på et nivå som blir tilstrekkelig spesialisert. Et nasjonalt kompetansemiljø må ha en tilstrekkelig faglig tyngde og et internasjonalt og nasjonalt faglig nettverk som bidrar til kvalitetssikring av kunnskapsutvikling og tjenesteyting for målgruppen. Det er viktig at Øverbys kompetanse og nasjonale ansvar på dette fagområdet, blir opprettholdt og videreutviklet. Imidlertid mener Øverby at også de øvrige Statpedsentrene, må ha en basis- kompetanse på området EHS. Øverby har i samarbeid med Statped Nord arbeidet med å utvikle et forpliktende samarbeid hvor Øverby ivaretar sitt nasjonale ansvar gjennom felles fagutvikling og regional kompetansebygging. Dette kan være en mulig modell for ivaretagelse av et nasjonalt ansvar.

Emosjonelle/psykiske vansker

Elever med psykiske vansker – en neglisjert gruppe- det må utvikles tiltak for å møte behovene til de som sliter mest.

Kapittel 11.3.2 Psykisk Helse, omtaler overflatisk utfordringene mht barn og unge med psykiske vansker. Dette gjelder mange barn og unge, og skolen har ofte lite fokus og forståelse for disse barnas utfordringer. Mange av disse faller også ut av videregående skole. Statistikken viser at antallet slike henvendelser øker sterkt. Utvalget berører ikke tiltak for de som sliter mest og vi mener dette må inngå i det videre arbeidet etter høringen.

